

Фаріон-Мельник А. І.

к. ек. наук, доцент, доцент кафедри безпеки та правоохоронної діяльності

Західноукраїнський національний університет

Метлушко С. В.

студент НБ-11

юридичного факультету,

Західноукраїнський національний університет

РОЗКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЇ: ВЗАЄМОДІЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ТА КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ

Станом на сьогодні, Україна протистоїть збройній агресії російської федерації, суспільство перебуває в стані підвищеної соціальної і економічної вразливості з високим рівнем психологічного тиску. Проведення мобілізаційних заходів є невід'ємним та необхідним елементом забезпечення обороноздатності держави. Реалізація цього обов'язку повинна відбуватись виключно із дотриманням законних вимог, принципу верховенства права та забезпеченням конституційних прав і свобод громадян. Будь-які корупційні прояви, отримання неправомірної вигоди чи інші протиправні діяння не лише зменшують рівень довіри до влади, державних інституцій та правоохоронної системи, а й створюють загрозу національній безпеці, оскільки можуть негативно впливати на громадян, сприяючи ухиленню від військового обов'язку та формуванню окремих привілеїв для певного кола осіб.

У сучасних умовах, діяльність антикорупційних та контролюючих органів набуває важливого значення для ефективного та практичного виявлення, документування та припинення корупційних правопорушень у сфері мобілізації. Це вимагає чіткої співпраці між органами та інституціями,

які покликані на оперативному виявленні таких схем та притягненні до відповідальності з ліквідацією подальших зловживань, або з максимальним зменшенням рівня вже існуючих систематичних злочинів.

Правовою основою для сфери запобігання для протидії корупції в Україні є ряд нормативних актів, де найвищу юридичну силу має Конституція, оскільки саме вона визначає баланс між зобов'язанням захищати державу та недоторканістю особистості. Стаття 65 постановляє, що в кожного громадянина є обов'язок поважати та охороняти державний суверенітет, державні символи і право проходити військову службу за призовом під час воєнного стану, або добровільно, підписавши контракт [1]. Для цього потрібно бути придатним за станом здоров'я. Водночас людина, у статті 3, її здоров'я, честь та гідність є найвищою соціальною цінністю. Тому, будь-які мобілізаційні заходи не можуть супроводжуватись катуваннями, принизливим поведженням, жодні обставини, навіть під час воєнного стану, не дозволяють відхилення від цього принципу.

Питання, які стосуються порушень антикорупційних принципів у сфері мобілізації, регулюються законами України «Про запобігання корупції», «Про національне антикорупційне бюро України», Кримінальним кодексом та Кримінальним процесуальним кодексом. В сукупності, вони визначають правові засади діяльності та повноваження органів досудового розслідування, порядок документування правопорушень і координацію між, безпосередньо, структурами. Особливу роль в цьому відіграє Департамент внутрішньої безпеки, який діє у справах, пов'язаних із мобілізаційними процесами та уповноважений бути оперативним супроводом у кримінальних провадженнях з документуванням фактів отримання неправомірної вигоди службовими особами Територіального центру комплектування, працівників військово-лікарської комісії та посадовцями органів державної влади. Вони попереджують, виявляють та припиняють правопорушення [3].

Практика останніх років демонструє, що більшість корупційних схем має міжвідомчий характер. У таких випадках ефективне розслідування напряму залежить від рівня координації між Департаментом внутрішньої безпеки, Національним антикорупційним бюро України, спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, Державним бюро розслідувань та уповноваженими органами прокуратури. Відповідно до Закону України «Про національне антикорупційне бюро України» ця структура втручається у випадках, коли корупція стосується залучення високопосадовців, спецслужб або центральних органів влади, особливо якщо була отримана неправомірна вигода в значних розмірах або зі зловживанням впливом [2]. Співпраця ДВБ з НАБУ виражається у проведенні негласних слідчих дій, обміні інформацією, координуванні процесуальних рішень та формуванні доказової бази. Це набуло надзвичайного значення викриття випадків систематичного незаконного збагачення чи неправомірної вигоди шляхом незаконного отримання статусу непридатності до військової служби через фальсифікації військово-облікових документів чи медичних висновків.

Отже, ефективна боротьба з корупцією у сфері мобілізації можлива лише за умови спільних зусиль антикорупційних і контролюючих інституцій, діяльність яких має здійснюватися в межах повноважень і відповідно до законодавства. Важливо забезпечувати законність та активну довіру громадян, зміцнювати громадянську позицію населення, так при своєчасному виявленні корупції сприяти оперативному реагуванню та невідворотності юридичної відповідальності. Лише за умов дотримання принципу верховенства прав та конституційних прав і свобод людини, прозорості діяльності інституцій можливе функціонування демократичної держави, у якій мобілізаційні процеси здійснюються законно і в інтересах нацбезпеки та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 02.05.2026).

2. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII : станом на 25 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 02.05.2026).

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII : станом на 12 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.05.2026).